

PhD Наврузбек Шавкатов

Тошкент молия институти

ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИК ЛОЙИҲАЛАРИ: АМАЛИЁТ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Аннотация. Ушбу мақолада давлат ва хусусий шериклик амалиётида молиявий фаолиятни амалга оширишнинг назарий ва иқтисодий асослари, давлат ва хусусий шериклик амалиётида молиявий муносабатлар ва уларнинг самарадорлик таҳлили, давлат ва хусусий шериклик амалиётида молиявий муносабатларни самарали ташкил этиш истиқболларининг назарий ва амалий жиҳатлари тадқиқ қилинган. Шуниндек, инвестицион лойиҳаларни самардорлик кўрсаткичлари, давлат-хусусий шериклик лойиҳасида хусусий инвесторлар билан ҳамкорлик самарадорлигини ошириш ва молиявий рискларни минималлаштириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилган ва бу бўйича илмий таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Таянч сўзлар: даромадлилик, инфратузилмага инвестициялар, давлат-хусусий шериклиги, молиявий инструментларни диверсификациялаш, лойиҳалар самарадорлиги.

PhD Navruzbek Shavkatov

Tashkent Institute of Finance

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP PROJECTS: PRACTICES AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

Abstract. This article examines the theoretical and economic basis of financial activities in public-private partnership practice, financial relations in public-private partnership practice and their effectiveness analysis, theoretical and practical aspects of the prospects for effective organization of financial relations in public-private partnership practice. In addition, the efficiency of investment projects, the public-private partnership project pays special attention to improving the effectiveness of cooperation with private investors and minimizing financial risks, and developed scientific proposals and recommendations.

Keywords: profitability, infrastructure investment, public-private partnership, diversification of financial instruments, project effectiveness.

Кириш

Дунё мамлакатларининг иқтисодий интеграциялашув жараёнида давлат ва хусусий сектор субъектлари ўртасида молиявий муносабатлар тизими ҳам тобора ривожланиб бормоқда. Дунё аҳолисининг кўпайиб бориши мамлакатларнинг инфратузилмага бўлган эҳтиёжининг ортиши ва натижада давлатларнинг хусусий сектор билан ҳамкорлиги доираси кенгайиши кузатишмоқда. «Инфратузилмага инвестициялар кўлами бўйича 2019 йилда Хитойда 142 та лойиҳа учун 26.3 млрд. АҚШ доллари, Бразилияда 33 та лойиҳага 18.3 млрд. АҚШ доллари, Ҳиндистонда 34 та лойиҳа учун 4.6 млрд. АҚШ доллари, Вьетнамда 12 та лойиҳага 4.5 млрд. АҚШ доллари, Россияда 13 та лойиҳага 4.1 млрд. АҚШ доллари йўналтирилган, ушбу давлатларда инфратузилмага инвестицияларда хусусий сектор улуши 63 фоизни ташкил этган»[1]. Мазкур жиҳатлар давлат-хусусий шериклик (Public-Private

Partnership) муносабатларини ривожлантириш зарурлигини глобал миқёсда намоён этади.

Адабиётлар шарҳи

Жаҳонда мамлакатлар инфратузилмасини хусусий сектор маблағлари орқали молиялаштириш, давлат-хусусий шериклик амалиётида хусусий инвесторлар билан молиявий муносабатларни такомиллаштириш борасида илмий-тадқиқотлар олиб борилмоқда. Давлат-хусусий шерикликда қўлланилиши мумкин бўлган молиявий инструментларни диверсификациялаш, хусусий инвесторларнинг инфратузилмани молиялаштиришини харажатларни бир қисмини қоплаш орқали рағбатлантириш ва субсидиялар бериш воситасида манфаатдорлигини ошириш, мулкӣ ва қарз муносабатларида шерикларнинг позицияларини белгилаш, давлат кафолатларини кенгайтириш, молиявий рискларни адолатли тақсимлаш, давлат-хусусий шериклик муносабатларининг иқтисодий тараққиётига таъсир даражаси етарли даражада тадқиқ этилмаганлиги каби масалалар ўз илмий ечимини топмасдан қолмоқда.

Сўнгги ўттиз йилликда ривожланган ва ривожланаётган мамлакатлар ҳукуматлари давлат хизматларини кўрсатиш учун давлат харидларининг стандарт моделларига муқобил сифатида ДХШни қўлладилар. Бу, айниқса, соғлиқни сақлаш, транспорт, энергетика ва бошқалар каби муҳим давлат хизматларини кўрсатиш учун давлат сектори ресурсларига эга бўлмаган ҳукуматлар учун энг тўғри ечим эканлиги исботланди. 1990-йилларнинг ўрталарида Британияда инфратузилма инвестициялари тақчиллигини бартараф этиш учун ДХШ жорий этилган. Бу ривожланган мамлакатларда муҳим сиёсатга асосланган харид ислоҳотининг бошланиши эди [2]. Ўшандан бери ДХШ ҳам ривожланган, ҳам ривожланаётган мамлакатлар томонидан кенг миқёсда фойдаланилмоқда. ДХШ кенг миқёсда иқтисодийнинг барқарор иқтисодий ривожланишини таъминлашга қаратилган: [3]

- Иқтисодий, атроф-муҳит ва ижтимоий эҳтиёжларни мувозанатлаш
- Иш билан таъминлаш орқали камбағалликни камайтириш;
- Иқтисодий ўсиш ва ижтимоий тенгликни талаб қилувчи инсонларнинг асосий эҳтиёжларини қондириш;
- Лойиҳаларнинг атроф-муҳитга таъсирни минималлаштириш;
- Мавжуд ресурслардан фойдаланишни оптималлаштириш;

Ўзбекистонда таълим, соғлиқни сақлаш, коммунал хўжалик, энергетика, транспорт, ахборот коммуникация технологиялари каби соҳаларни ривожлантириш долзарб бўлиб турган айти вақтда давлат-хусусий шериклик муносабатлари, ижтимоий муҳим инфратузилма лойиҳаларини амалга оширишда хусусий сектор маблағларидан фойдаланиш борасидаги ислоҳотларга қарамасдан, соҳага хусусий сектор маблағларини йўналтириш даражаси пастлигича қолмоқда. Айти шундай шароитда жорий йилда «давлат-хусусий шериклик асосида 40 дан ортиқ йирик ва ўрта лойиҳаларни